

KÜRESELLEŞME VE KİMLİK

Abdülkadir ÇEVİK*

This essay focuses upon the dimensional impacts of the process we call today globalisation and its impacts on identity. The author poses a variety of examples based on human experience in order to explain not only what the possible implications of globalisation vis-a-vis personal identities but also to say that what we endure today is not a new process. Meanwhile, the author also refers to the literature on psychology.

Giriş:

Insanlık tarihi var olduğundan beri sürekli bir değişim ve gelişim içindedir. Ancak bu değişim ve gelişim zaman zaman hızlanıp yavaşlayabilmektedir. Her değişimde olduğu gibi, mutlaka bir bedel ödenir. Bu değişimin bireyler ve insanlık için getirdikleri de göturdükleri de olacaktır. Toplumlar bu değişim sürecine ve bakışına zaman zaman şiddetle direnseler de, değişim gelişime gelişimde değişime paralel olarak kaçınılmazdır. Son yüzyılda özellikle teknoloji ve iletişim alanındaki gelişmeler, bireylerin ve toplumların bu gelişime ayak uydurmaları yönünde ciddi bir baskı oluşturmaktadır. Değişim, aile ilişkilerini ve tümüyle sosyal yaşamı etkilemekte ve hem bireysel hem de toplumsal kimlik özellikleri bu değişimden nasibini alabilmektedir. Değişim toplumda var olan dinamik durağan dengeyi sarsacak yeni dengelerin ya da dengesizliklerin yaşanmasına neden olmaktadır.

.....
**Son yıllarda üzerinde
 en çok konuşulan
 konuların başında
 küreselleşme
 gelmektedir.**

Son yıllarda üzerinde en çok konuşulan konuların başında küreselleşme gelmektedir. İnsan açısından kelime anlamına baktığımızda, dünya insanı olma, evrensel olma gibi oldukça olumlu bir anlamla karşılaşırız. İlk bakışta kim istemez ki evrensel ya da dünya çapında bir insan olmayı? Kişiliğimizin bazı kimlik öğeleri bakımından ele

* Prof. Dr. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğretim Üyesi
 Avrasya Dosyası, Jeopolitik Özel, Kış 2002, Cilt: 8, Sayı: 4, s. 216-226.

Bu zorluğun en güzel örneklerini çeşitli nedenlerden dolayı göç eden insanlarda görmekteyiz.¹ Daha çok ekonomik nedenlerle ve kendi istekleriyle göç eden bireylerin yaşadıkları kimlik sorunları küreselleşme ile ortaya çıkan ve çıkmakta olan kimlik sorunlarını anlamamız bakımından önemli ipuçları vermektedir. Çünkü, göçmenler içinde yaşamaya başladıkları yeni ülkenin farklı kültürel ve sosyal özellikleriyle karşı karşıya gelerek diğerlerinin kimlik özelliklerinin baskısını yaşarlar. Göç eden kişinin şimdiye kadar alışageldiği ilişkiler, çevresi ve dünyasının değişmesine bağlı olarak yaşadığı ani şok ve geride bıraktıklarıyla ilgili yaşadığı yasin karmaşık duyguları içinde ciddi bir kimlik sarsıntısı geçirmeye başlar. Bu psikik değişim Blos'un² tanımladığı ikinci bireyleşme sürecine benzer bir durumu hatırlatır.

Mahler'in³ gelişim kuramına göre bebek bedensel olarak büyürken psikolojik olarak da gelişmeye başlar. Mahler, bu psikolojik gelişim dönemlerini normal otizm, simbiyozis ve ayrılma bireyleşme dönemleri olarak üçe ayırır. Ayrışma ve bireyleşme dönemini de Mahler ayrışma, deneyim, yeniden barışma ve nesne kalıcılığı gibi dört alt aşamaya ayırır. Yaşamının ilk ayındaki normal otizm döneminden sonra bebek annesine yoğun bir bağlanma sürecine girer ki bu simbiyotik dönem olarak tanımlanır. Bebek altıncı aydan itibaren ayrılma bireyleşme sürecinin ilk aşaması olan ayrışmayı yaşamaya başlar. Bu aşamada, bebek tanıdıklarını tanıdık olmayandan, yani anneyi diğer yabancılardan ayırt etmeye başlar. Bu yabancılık anksiyetesi yanında ayrılma anksiyetesi de ayrışma döneminin tipik göstergeleridir. Ayrışma dönemini deneyim, yeniden barışma ve nesne kalıcılığı dönemleri izler. Nesne kalıcılığı dönemi otuz altıncı ay civarında tamamlanır. Bu dönemin sonunda, çocuk birinci kimliğini kazanmış olur. Nesne ilişkileri kuramına göre, çocuk bu dönemde libidinal olarak yaşanmış 'iyi' nesne ve kendilik reprezentasyonları ile agresif olarak yaşanmış 'kötü' nesne ve kendilik reprezentasyonlarını bütünleştirme kapasitesine ulaşır. Çocuk ergenlik dönemine gelince, gelişen fiziksel değişim o güne kadar ki psiko-sosyal kazanımları onun yeni kimliğini şekillendirmeye başlar. Blos⁴ bunu ikinci bireyleşme olarak tanımlanmıştır. Bu ikinci kimlik, birinciyle kıyaslandığında daha devamlı ve kalıcı özellikler taşır.

¹ V.D.Volkan, *Immigrants and Refugees : a Psychodynamic Perspective Mind and Human Interaction*, 1993 4: ss. 63-69. S. Akhtar, 1995. *A Third Individuation: Immigration, Identity and the Psychoanalytic Process. Journal of the Amer Psychoanal Assn.* Cilt 43 Sayı 4, ss. 1051-1084. A. Çevik, 'Avrupa'daki Göçmen Türklerde Kimlik Sorunlarının Reaktivasyonu ve Bunun Kliniğe Yansıması: Yas Kimlik Sorunları ve Somatizasyon' *Türkiye Klinikleri Psikiyatri Dergisi*, 1999 Cilt 1, Sayı 1, ss. 55-62.

² P. Blos, 'The Second Individuation Process of Adolescence. Psychoanal. *Study Child*, 1967 Cilt 22, ss. 162-186.

³ Mahler and others, *The Psychological Birth of Human Infant*. (New York: Basic Books, 1975).

⁴ P. Blos, 'The Second...', ss. 162-186.

Kuşkusuz, ergen bireyden farklı olarak psikik yapıların çoğu, bu erişkin bireylerde yerleşmiş durumdadır. Ego, daha iyi organize olmuş ve ergenlik sonrası süper ego yerini almıştır. Başka bir deyişle, erişkinin kimlik değişimi, ergenin ikinci bireyleşme sürecine benzese de yeni bir uyum sürecidir. Akhtar⁵ bu sürece üçüncü bireyleşme adını vermektedir. İster göç sonucu olsun, ister küreselleşmeye bağlı evrensel olma zorunluluğu olsun, daima bir üçüncü bireyleşme süreci yaşanmaktadır. Aslında, yaşamın kendisi sürekli değişimi gerektirdiği için, buna bağlı olarak bireyin kimliğinin de sürekli değişimi söz konusudur.

Küreselleşmenin Psikolojisi

Değişen dünya koşulları, haberleşme, kitle ulaşım ve iletişim araçları, gelişen teknoloji, değişen zaman ve zamanı kullanma ve değerlendirme kavramları, bilgisayar teknolojisindeki değişimler ve bunların küresel boyutu insanoğlunun bu küresel boyutun dışında kalmama motivasyonu bireyin kimlik özelliklerini ciddi bir biçimde sarsmakta ve tehdit etmektedir. Burada tehdit kelimesini kullanırken bir olumsuzluktan söz etmiyorum. Daha çok, evrensel olma yönünde değişime yönelik bir zorlamadan ve baskıdan söz ediyorum. Özellikle, teknoloji ve başta bilgisayar ve haberleşme alanındaki gelişmeler, bireylerin kendi yaşantılarını aynı anda başka toplumların yaşantılarını görüp bu yaşantılarla karşılaştırmaları ve dolayısıyla kendi kimliklerini sorgulamalarında önemli bir ivme kazandırmıştır.⁶ Bir bakıma, küreselleşme gelişen iletişim araçları sayesinde kendiliğinden yaşanan bir öz sorgulama, değerlendirme ve yeni uyum yollarını harekete geçirmektedir.

Bu karşılaştırmada, birey kendisine evrensel olarak sunulan ve özdeşleşmesi gerektiğini sandığı kimlik özellikleriyle kendi kimlik özellikleri arasında ne kadar ayrılık ve aykırılık varsa, kendi kimliğinden de o kadar fazlasını terk etme sorunuyla karşı karşıyadır.⁷ Bu durum, bireylerin yas tutma ya da yas sürecine direnmesi açısından önemlidir. Bireyin intrapsişik olarak kaybını kabullenmesi, onun yeni yaşam biçimine uyumunun habercisi ve belirleyicisidir. Burada, yas süreci ve uyumda hem bireyin motivasyonu ya da isteksizliği, hem de onu yeni

⁵ Akhtar, 'A Third...', ss. 1051-1084.

⁶ R.R. Rogers, 'Identity: Revisited in the New Technological Culture' *Medicine and Law*. Cilt. 19, Sayı 3, 2000. ss. 381-387. M. F. Bendle 'The crisis of Identity in High Modernity' *British journal of Sociology* Cilt 53, Sayı 1, 2002. ss. 1-18.

⁷ L. Grinberg, R.Ginberg, *Psychoanalytic Perspective on Migration and Exile*. Çev. N. Festinger. (Newtaven, CT: Yale Univ. Press, 1989).

ve farklı kimlik özelliklerini kabullenmeye zorlayan baskı grubunun bu isteği sunuş biçimi çok önemlidir. Bireysel olarak belli bir ego gücüne kavuşmuş yeterli bir güçte kişiliğini geliştirmiş ve bütünleşme kapasitesine kavuşmuş kimselerde yeni sunulan özellikler, kimliği zenginleştiren öğeler olarak eski kimliğe katılabilir. Başka bir deyişle, gelişimsel aşamaları başarıyla tamamlamış yeterli bir ego ve kendi kimliğine kavuşmuş bir insanın farklı ve yabancı bir kimlik özelliğini kendine kattığında, ciddi bir kayıp ve yas yaşamak yerine, yeni bir şeyi kendine katıp kendini zenginleştirdiği ve geliştirdiğini hissedebilir. Sanırım bu noktada bireysel zorluktan çok, grubun zorluğu yani bir gruba ait olma zorluğu ön plana çıkabilmektedir. Birey kendini küreselleşmenin gereği olan evrensel boyuta taşımaya yakın görse bile, grubun kimliği onun bu adımı atmasına engel olabilir. Bireyin bir gruba ait olma gereksinimi bireysel arzuların önüne geçer. Burada, grubun dışında kalmamak daha çok önem kazanır. Şimdi şöyle bir soru akla gelebilir: Birey neden kendi ait olduğu grubunu bir kenara bırakıp arzu ettiği evrensel kimlik değerlerini benimsediğini sandığı grubun içine gitmiyor? Böyle bir değişim, din değiştirmek kadar zor ve kökleri bebeklik dönemlerine kadar uzanan bir yapıyı yok etmekle eşdeğer görülür. Bireyin ait olduğu grubun kimliğini reddetmesi neredeyse ölümle eşdeğer gibidir. Bunun yanı sıra, küreselleşen dünyada evrensel olarak düşünüldüğü kimliğe sahip çıkan grubun ya da grupların da defektif ve ön yargılı şekilde adaletli olmayan, yerine göre bencil tutumlarını gördükçe yaşadığı çelişki ve duygusal ikilem daha fazla belirginleşmektedir. Benzer sorunları ülkesinden ayrılıp başka ülkelere göç eden kişilerde ve hatta kendi ülkesinde kırsal alandan büyük kentlere göç edenlerde açıkça görebilmekteyiz.⁸ Örneğin, ülkemizde kırsal alandan büyük kentlere göç eden vatandaşlarımızın şehir yaşamında küreselleşmeye benzer sorunlar yaşadıklarını söyleyebiliriz. Küreselleşme etkisi altındaki insanlar gibi onlar da yerel kimlik özelliklerini koruma ve direnme çabası içinde davranışlar geliştirmektedir. Burada çarpıcı bir olguyu örnek vermek istiyorum. Kırk beş yaşında evli bir kadın Ankara'nın gecekondu bölgesi Abidinpaşa'da bir gecekonduya yaşarken taşeronluk yapan eşinin ekonomik durumunun iyileşmesi üzerine Ankara'nın en lüks semtlerinden biri olan Gaziosmanpaşa'da bir daire alarak oraya taşınmıştır. Ancak birkaç ay sonra sıkılmaya ve bunalmaya başlayan hastanın huzursuzluğu yanı sıra depresif yakınmalar ve somatizasyon yakınmalarının artması üzerine kliniğimize başvurmuştur. Hastayla yapılan görüşmede şikayetlerinin taşındığı yeni

⁸ A. Çevik, 'Avrupa'daki Göçmen Türklerde Kimlik Sorunlarının Reaktivasyonu ve Bunun Kliniğe Yansıması: Yas Kimlik Sorunları ve Somatizasyon' *Türkiye Klinikleri Psikiyatri Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 1999, ss. 55-62.

.....
 •••••
**Nesne ilişkileri kuramına
 göre idealize edilen
 'bütün' iyi nesne ve
 kendilik görünümleri
 'bütün' kötü nesne ve
 kendilik görünümleriyle
 birleştirilmelidir.**
 •••••

kimseyle konuşmuyor. Üstelik kapı önündeki ayakkabılarımızı içeri almamız için kapıcıya şikayet etmişler” diyerek yaşadığı yabancılik duygusunu ve yabancılik kaygısını dile getirmiştir. Bu olgu bize aynı şehirde olmasına rağmen gecekondu yaşamından farklı bir kültürün tehdidi altındayken bireyin yaşadığı yabancılik kaygısını açıkça göstermektedir.

Nesne ilişkileri kuramına göre⁹ idealize edilen 'bütün' iyi nesne ve kendilik görünümleri 'bütün' kötü nesne ve kendilik görünümleriyle birleştirilmelidir. Böylece daha gerçek kendilik ve nesne tasarımına ulaşılır. Mahler'in tanımladığı yeniden barışma döneminde olan çocuklar¹⁰ ve geçici olarak regrese olan ergenler gibi¹¹ göçmenler ve küreselleşmenin baskısı altında olanlar da kendilik ve nesne tasarımlarının libidinal ve agresif çizgilerde bölünmesine yatkındırlar. Dış dünyadaki çarpıcı değişimler egonun uyum kapasitesini bozar ve daha önce kabul gören davranışların kabul edilebilirliğinin değişmesi dürtülerde düzensizliğe neden olur. Bunun sonucunda başlangıçta dezoryantasyon anksiyetisi görülebilir. Adaptif savunmalardan önce regresyon olabilir. Burada, bölünme belirgin bir savunma olarak ortaya çıkabilir. Bu durumda Samuel Huntigton'un belirttiği gibi batı ve değerleri gibi iki farklı ancak batı uygarlığının çağdaş ve temel uygarlık olduğu varsayımını anımsatan bir tablo ortaya çıkabilir. Küreselleşme yanlıları kendi düşünce ve kültürlerinin en değerli olduğunu düşünmeleri durumunda ister istemez benzer bir bölünmeye yol açarlar ve küreselleşme karşıtları ait oldukları grubun kimlik özelliklerini abartılı bir biçimde idealize eder ve ona daha sıkı sarılma gereği duyarlar. Küreselleşmenin öncülüğünü batı yaptığı için doğunun insanları batılıları aç gözlü cinsel

eve alışamaması, oraya ısınamaması ve eski mahallesini özlemle aramasıyla ilgili olduğu dikkati çekmiştir. Konuşması sırasında eski gecekondu evlerinden söz ederken “sabahları kocam gittikten sonra bahçeye çıkar, komşularla kapı önünde ya da bahçede konuşur sohbet ederdik. Burada herkes kapısını kapatıyor kimse

⁹ O.I. Kernberg, *Object Relations Theory and Clinical Psychoanalysis*. Jason Aronson, (New York, 1976). V.D.Volkan, *Primitive Internalized Object Relations* (New York: International Universities Press,1976). Volkan,V. D. ve A. Çevik, *İçer Alınmış Nesne İlişkileri Kuramı ve Borderline Narsisistik Kişilik Bozuklukları. Psikoanaliz Yazıları*. Çev: A. Çevik, B.Ceyhan (Ankara: Hekimler Yayın Birliği, 1992).

¹⁰ Mahler and others, *The Psychological Brith of Human Infant*, (NewYork: Basic Books, 1975)

¹¹ P. Blos 'The Second Individuation Process of Adolescence' *Psychoanalytic Study Child*, Cilt 22, 1967 ss. 162-186.

.....
: **Göçmenler yabancı ya da**
: **farklı bir kültürün etkisi**
: **altında olduklarında,**
: **kimliklerinin tehdit**
: **altında olduğu**
: **duygusunu yaşarlar.**
.....

Antwerp Üniversitesi'nin davetlisi olarak Belçika'ya gittim. Belçika'daki psikiyatristler ve psikologlara göre Türk işçiler ve aileleri arasında Psikosomatik bozukluklar çarpıcı bir fazlalık göstermekteydi. Bu duruma anlam veremiyorlardı. Bu amaçla kliniğimize bir ekip göndererek psikosomatik

servisteki hastalarla yaptığımız çalışmalarını videoya kaydetmişlerdir. Daha sonra Belçika'da bu video kasetler üzerinde de tartışarak hastaların kültürümüze özgü özellikleri üzerinde durulmuştur. Aslında Türk grubunun bu oranda somatizasyon sergilemesi bizim için sürpriz değildir. Çünkü duygu ve düşüncelerini beden dili dışında ifade etmeleri çok güçtür. Hiçbiri, (özellikle kadınlar) yaşadıkları ülkenin dilini bilmiyordu, öğrenmek için çaba harcamadıkları gibi, dili öğrenmeye karşı dirençleri de vardı. Çünkü dili öğrenmek yabancı kimliği kabul etmekle eşdeğer görülüyordu. Giyim kuşamları da Emirdağ'daki akrabalarıyla karşılaştırıldığında daha muhafazakar özellikler gösteriyordu. Bu regresif değişiklik yabancı kültüre karşı kendi kimliklerini korumaya yönelik olarak geliştirilen bir savunmadır. Göçmenler yabancı ya da farklı bir kültürün etkisi altında olduklarında, kimliklerinin tehdit altında olduğu duygusunu yaşarlar. Bu duygular içindeki göçmenler kimliklerini korumak amacıyla en az üç savunma davranışı gösterebilirler.

1. Birincil geleneksel kimlik özelliklerinin abartılarak ortaya konması: Bu durumdaki göçmenler Brüksel'dekiler gibi biraraya gelerek bir mahalleyi oluşturarak getto benzeri enkapsüle bir yaşam sürdürürler.
2. Birincil geleneksel kimlik özelliklerini reddedilerek yeni toplumun kimlik özelliklerini kabullenilmesi: Bu kabulleniş aslında gerçek bir içselleştirme sürecini yaşamaktan çok, sahte bir kabullenıştır. Bu nedenle bir introjeksiyon gibi yapay bir yama görünümü sergiler. Bu kişiler çeşitli kişilik sorunları, ilaç, alkol ve madde bağımlılığı geliştirebilirler.
3. Yeni kültürün kimlik özellikleriyle kendi kimlik özelliklerini bütünleştirerek melez bir kimliğin oluşturulması: Bu bütünleştirmeyi başarabilmeleri için kendi birincil kimliklerinin bazı özelliklerini kaybedilmesi ve ev sahibi ülkenin bazı özelliklerinin kabul etmesinin göze alınması gerekir. Bu bütünleştirmenin sonunda, melez kimliği oluşturan üçüncü bireyleşme başlar. Küreselleşmenin bu tür acı etkileriyle yüzleşip bunları tolere etmek kolay değildir. Bu duygusal acıyı azaltmak için hem göçmenlerin hem

de ev sahibi ülkenin vatandaşlarının kendi kimlik özelliklerinden bazılarını kaybetmeyi göze alıp tolere edebilecek hazırlıkta olmaları gerekir. Aynılığın ruhsal acısıyla yüzleşirken birey kaybettiği değerlere sıklıkla aşırı bir yatırımda bulunur.¹⁴ Freud, Yas ve Melankoli yazısında bu durumun genellikle bireyin geçmişini aşırı idealleştirmesiyle sonuçlandığını ifade eder. Duygusal açıdan gelişmemiş çocuklar nasıl ki sadece tek bir oyuncuğa bağlanırsa bunlarda eski özelliklerine anılarına bağlanmıştır.

Gelişimsel olarak bireyin ulaşabildiği bütünleşmeye yani iyi, kötü nesne ve kendilik görünüm ve tasarımlarının bütünleşmesine farklı kültürleri temsil eden gruplar ulaşabilecek midir? Başka bir deyişle, ulusların ortak bir kültürel çatı altında bütünleşmeleri yani küreselleşme ne derecede mümkündür? Birey uygun bir zemini bulmuşsa tek başına bu bütünleşmeyi başarabilmektedir. Ancak grup için farklı grupların biraraya gelip bir sentezde bütünlüğü oluşturmaları bana çok ütopyik görünmektedir. Grubun gücü, belki de güçsüzlüğü, kanımca en büyük engellerden birini oluşturmaktadır. Büyük grupların kimliği tarihsel ve mitolojik gerçekler ve efsanelerde doludur.¹⁵

Bu gerçeklerin ve efsanelerin psikik bağlantıları bir bedene konmuş bir otogreft gibi o bireylerle ve grupla kaynaşmıştır. Bunların değişmesi bir yana yerinden oynatılması dahi mümkün olmayacak kadar güçtür. Son yıllarda Avrupa Birliği küresel kimliğin varlığını giderek hissettirmesine paralel olarak bu birliğe üye ülkelerde bile milliyetsizlik duygularının giderek artmakta olduğu görülmektedir. Avrupa Birliği bir küreselleşme hareketidir. Bu harekete karşı Avusturya da ve son olarak Fransa da görülen milliyetçi hareketlerin giderek artması bir rastlantı değildir. Küreselleşme yalnızca milliyetçi duyguları harekete geçirmekle kalmaz. Irkçılık da küreselleşmeyle birlikte önemli bir ivme kazanabilmektedir. Üstelik grupların dosta olduğu kadar düşmana da gereksinimleri varsa¹⁶ bu tip entegrasyonun zorluğu daha açık görülebilmektedir. Bireyin olduğu gibi grupların da içlerinde yaşattıkları olumsuz duyguları devamlı taşımaları onları rahatsız eder. Bu nedenle bu olumsuz duygularını kendilerinin dışındaki bireylere veya gruplara yönelttikten onlara mal ederler. Bu şekilde, rahatlamış olurlar. Bu ihtiyaç

¹⁴ S. Freud, *Mourning and Melancholia Standart Edition*, Vol 14, (Londra: Hogarth Press, 1961) ss. 237-261; S. Freud, *Inhibitions, Symptoms and Anxiety Standart Edition* Vol.20, (Londra: Hogarth Press, 1961) ss. 87-174

¹⁵ A. Çevik ve B. Ceyhan, *Psikopolitik Yönden Kimlik Gelişimi ve Etnik Terörizm Politik Psikoloji Serisi*, Sayı 1, (Ankara: Medikomat Basın Yayın, 1995).

¹⁶ V.D. Volkan, 'The Need to Have Enemies and Allies: A Developmental Approach', *Political Psychology*, Cilt 6, 1985, ss. 219-247.

küreselleşmeyle karşılanamaz duruma gelebilir. Bu nedenle de, küreselleşme güç olabilir. Bir diğer önemli nokta da şudur; Bergman'ın¹⁷ belirttiği gibi insanın gelişim 'benim' ve 'senin' duygusu 'bizim' duygusundan daha önce gelişmektedir. Biz duygusunun psikolojik yaşantıda primer narsisizmdeki 'ben' gibi yaşandığını ve simbiyozis tarafından yönlendirildiğini ifade etmektedir. Zamanla, bu arkaik 'biz' yaşantısı ayrılmış 'ben' ve 'biz' yaşantısını kapsayacak şekilde gelişmektedir. Biz olabilmenin en önemli göstergelerinden biri kendisine ait olmayan müzikten, sanattan, edebiyattan ve bazı kültürel özelliklerden anlamaya ve hoşlanmaya başlamadır. Bütünleşmenin en fazla yaşanması gereken göç durumlarında bunun gerçekleşmemesi halinde esas kimlik öğelerinin abartılı bir biçimde idealize edilerek onların yeni yerde uygulandığını görebilmekteyiz. Brüksel'de yaşayan Emirdağlı vatandaşlarımızın yaşantısı, bunun tipik örneğini oluşturur.¹⁸

Küreselleşme sosyal yaşantımızın tümünü etkilemektedir. Son yıllarda Avrupa Birliği'ne katılıp katılmama tartışmaları ülkemizde başta politikacıları ve politika üretenleri oldukça etkilemektedir. Avrupa Birliği'ne karşı olan gruplar açıkça Türk gelenekleri ve kimliğinin kaybı tehdidi kendini somut bir biçimde örneğin artık kokoreç yiyemeyeceğimiz şeklinde ortaya çıkabilmektedir. Öte yandan Avrupa Birliğine katılımdan yana olanlar, bunun tersini savunarak kimlik kaybı olmayacağını ileri sürmektedirler. Bunun yanı sıra, kimlikte oluşacak aşınmanın bir fırsat yaratarak kimliğe katılacak yeni öğelerle zenginleşeceğini ifade etmektedirler.

Sonuç

Öyle görülüyor ki, dünyadaki egemen kültürler ekonomik güçle birleşik olarak var oldukça ekonomik yönden zayıf ancak kültürel yönden sadece farklı oldukları için dışlanıp horlanan diğer kültürleri kendine uymaya zorlayacaktır. Bir zamanlar antik Roma ve Bizans kültürü küresel kültürlerdi, daha sonra Arap İslam kültürü ve sonra Osmanlı kültürü evrensel hale gelmiştir. Mısır'da bir zamanlar "İstanbulluyum" demek, bugünkü "Avrupalıyım" ibaresiyle aynı anlama gelmekteymiş. Şimdi egemen güç ve ona bağlı kültür Avrupa Amerika bileşkesinde küreselleşme adı altında bize sunulmaktadır. Oysa bizlerin ataları bu küreselleşmenin tarihi köklerinde zaten bulunmaktaydı.

¹⁷ A. Bergman, 'Ours, Yours, Mine' in *Rapprochement : The Critical Subphase Of Separation-Individuation*, R. F. Lax, S.Bach, and J.A. Burland (eds.) (New York: Aronson, 1980), ss.199-216.

¹⁸ A. Çevik, 'Avrupa'daki Göçmen Türklerde Kimlik Sorunlarının Reaktivasyonu ve Bunun Kliniğe Yansması: Yas Kimlik Sorunları ve Somatizasyon' *Türkiye Klinikleri Psikiyatri Dergisi*. Cilt 1, Sayı 1, 1999, ss. 55-62.

O nedenle kendimizi küreselleşmenin götürebileceği bazı değerler yüzünden takıntılı hale gelmemize ve bunun için büyük endişe etmemize gerek olmadığı kanısındayım. Bizim kadar, onların da bizden alacağı ve alırken kaybedeceği değerler vardır. Almanya'da bu karşılıklı etkileşim ve alışverişin sonuçlarını çok açık görebilmekteyiz.

Başlangıçta ifâde edildiği gibi, büyük bir potansiyeli olan geçmişî zengin ve geleceği parlak, ancak biçimsel olarak bugünkü küresel değerlerden farklı görünsek de, çok ayrı olmadığımızı belirtmek isterim.